

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

Učešće na sjednici parlamenta – redosljed učesnika i trajanje izlaganja

Podgorica, novembar 2017. godine

Broj: 17/2017

Klas. br: 00-52-4/17-

Datum: novembar 2017. godine

Pripremili: Jelisaveta Blagojević, saradnica u Istraživačkom centru

Goran Blagojević, saradnik u Istraživačkom centru

** Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore.*

*** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.*

SADRŽAJ

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA	4
UČEŠĆE U RASPRAVI PRILIKOM PRETRESA PREDLOGA AKATA	6
Bosna i Hercegovina	6
Hrvatska	6
Kosovo	8
Makedonija.....	10
Slovenija.....	11
Srbija.....	12
POSLANIČKA PITANJA.....	14
Bosna i Hercegovina	14
Hrvatska	15
Kosovo	17
Makedonija.....	17
Slovenija	19
Srbija.....	20
IZVORI INFORMACIJA.....	23

U ovom radu Istraživački centar Skupštine Crne Gore, na osnovu upita, predstavlja komparativni pregled relevantnih odredaba koje se odnose na određene elemente procedure plenarnih sjednica u parlamentima šest država regiona (**Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Kosovo, Makedonija, Slovenija i Srbija**). Konkretno, ovaj istraživački rad sadrži informacije o redosljedu učesnika u raspravi prilikom pretresa akata, trajanju pojedinačnih izlaganja poslanika, utvrđivanju broja i redosljeda pitanja na sjednicama ili djelovima sjednice posvećenim poslaničkim pitanjima, s naglaskom na postojeće procedure u vezi sa postavljanjem pitanja i davanjem odgovora na samoj sjednici. Za prikupljanje podataka o navedenim pitanjima korišćeni su relevantni dokumenti kojima su ova pitanja regulisana u analiziranim državama. Prikupljeni podaci predstavljeni su za svaku državu pojedinačno, i podijeljeni u dva tematska poglavlja, i to: *Učešće u raspravi prilikom pretresa predloga akata* i *Poslanička pitanja*.

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Što se tiče učešća u pretresu prilikom razmatranja predloga akata, poslanici govore prema redosljedu prijavljivanja, s tim što poseban status imaju predlagač, izvjestilac nadležnog radnog tijela, predstavnici poslaničkih klubova, kao i predstavnici Vlade u slučajevima kada Vlada nije predlagač. Ukupno vrijeme određeno za trajanje rasprave, kao i vrijeme izlaganja pojedinačnih govornika, variraju u zavisnosti od parlamenta.

Svi analizirani poslovnici takođe sadrže posebne odredbe koje se tiču prava na repliku, kao i govora o povredi poslovnika. Vrijeme trajanja replike iznosi dva minuta u Bosni i Hercegovini¹, Hrvatskoj, na Kosovu i u Srbiji, odnosno tri minuta u Makedoniji i Sloveniji. Odgovor na repliku dozvoljen je u trajanju od jednog minuta na Kosovu i u Makedoniji, odnosno dva minuta u Hrvatskoj. Poslanici se mogu javiti za riječ i proceduralno, isključivo s ciljem govora o konkretnoj povredi poslovnika, i to u trajanju od jednog minuta u Hrvatskoj do tri minuta u Bosni i Hercegovini, Makedoniji i Sloveniji.

Kada su u pitanju sjednice, odnosno djelovi sjednica posvećeni poslaničkim pitanjima, postoje različite procedure: u Hrvatskoj se u tu svrhu izdvaja početak svake sjednice u okviru „Aktivnog prijepodneva“, na Kosovu 60 minuta svake sjednice, a u Bosni i Hercegovini početak svake prve sjednice u mjesecu. U Sloveniji svakog mjeseca poslanička pitanja predstavljaju posebnu tačku dnevnog reda sjednice, dok se u Makedoniji poslaničkim pitanjima posvećuje posebna sjednica, a u Srbiji njen dio, svakog posljednjeg četvrtka u mjesecu.

U Bosni i Hercegovini, kao i u Hrvatskoj svaki poslanik može postaviti jedno poslaničko pitanje, na Kosovu i u Sloveniji najviše dva, dok u Makedoniji i Srbiji jedan poslanik može postaviti najviše tri poslanička pitanja.

¹ U donjem domu parlamenta Bosne i Hercegovine pravo na repliku ograničeno je na ispravljanje netačnih navoda.

U svim parlamentima obuhvaćenim analizom poslanička pitanja podnose se do isteka određenog vremenskog roka prije početka sjednice ili dijela sjednice posvećenog ovom pitanju. Takođe, u svim analiziranim državama postoji mogućnost davanja odgovora na poslaničko pitanje u pismenoj formi, koje je podložno posebnim vremenskim rokovima.

Trajanje postavljanja poslaničkih pitanja vremenski je ograničeno, te varira od dva minuta u Bosni i Hercegovini, na Kosovu i u Hrvatskoj, do deset minuta u Makedoniji. Odgovor na poslaničko pitanje traje između dva (Bosna i Hercegovina) i deset minuta (Makedonija). Nakon dobijenog odgovora, poslanici svih parlamenata regiona imaju pravo na komentar, ili na dopunsko pitanje na koje predstavnici Vlade daju dopunski odgovor.

U nastavku rada slijede detaljnije informacije o učešću poslanika u raspravi, kao i o procedurama koje se tiču poslaničkih pitanja, za svih šest država regiona obuhvaćenih analizom.

UČEŠĆE U RASPRAVI PRILIKOM PRETRESA PREDLOGA AKATA

Bosna i Hercegovina

U skladu sa Poslovníkom donjeg doma Parlamentarne skupštine BiH (Predstavničkog doma),² poslanik ili drugi učesnik u raspravi na sjednici Doma ima pravo da govori onda kada zatraži i dobije riječ od predsjedavajućeg Doma, najduže 10 minuta. Predlagač zakona ima pravo i obavezu da prije početka rasprave obrazloži predlog zakona u trajanju do 15 minuta. Prijave za učešće u raspravi mogu se podnijeti do završetka rasprave, pri čemu predsjedavajući daje riječ poslanicima redosljedom prijavljivanja.

Ukoliko poslanik želi da govori o povredi Poslovnika ili o nepridržavanju utvrđenog dnevnog reda, predsjedavajući mu daje riječ odmah nakon što je zatraži. Izlaganje po prigovoru ne može trajati duže od tri minuta. Poslanik je u obavezi da navede odredbu Poslovnika koja je povrijeđena, nakon čega predsjedavajući odlučuje o opravdanosti prigovora u vezi sa povredom Poslovnika. Osim toga, poslanik može zatražiti riječ kako bi ispravio, prema njegovom mišljenju, krivi navod koji može biti razlog nesporazuma ili koji zahtijeva objašnjenje. Predsjedavajući daje riječ nakon što poslanik čija je izjava uzrokovala potrebu za objašnjenjem završi svoje izlaganje. Ispravka krivog navoda, odnosno objašnjenje može trajati najviše dva minuta i ne može se koristiti više od dva puta u okviru jedne tačke dnevnog reda.

Poslanik ili drugi učesnik u raspravi može govoriti samo o pitanju koje se razmatra u skladu sa utvrđenim dnevnim redom. Ukoliko poslanik odstupa od dnevnog reda, predsjedavajući mu upućuje upozorenje. Ukoliko se poslanik nakon upozorenja ne bude pridržavao dnevnog reda, predsjedavajući Doma uskraćuje mu pravo da govori. Ukoliko predsjedavajući želi da učestvuje u raspravi, mora napustiti mjesto predsjedavajućeg i izaći za govornicu. Za to vrijeme sjednicom predsjedava prvi zamjenik predsjedavajućeg.³

Hrvatska

U Hrvatskoj je učešće poslanika na sjednicama Hrvatskog sabora regulisano odredbama Poslovnika Hrvatskog sabora.⁴

U skladu sa Poslovníkom, sjednici Sabora predsjedava predsjednik Sabora, a u slučajevima kada je on odsutan ili spriječen, sjednicom predsjedava jedan od potpredsjednika Sabora. Niko ne može govoriti na sjednici prije nego što zatraži i dobije riječ od strane predsjedavajućeg, dok se prijave za govor podnose najkasnije do jedan sat

² Poslovník Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik“ br. 79/14, 81/15 i 97/15, dostupan na: <https://www.parlament.ba/data/dokumenti/pdf/vazniji-propisi/Neslubeni%20precisceni%20tekst%20-%20Poslovník%20PD%20-%20B.pdf> (22.11.2017)

³ Poslovník Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, članovi od 75-78 <https://www.parlament.ba/data/dokumenti/pdf/Poslovník%20PD%20bs.pdf> (7.11.2017)

⁴ Poslovník Hrvatskoga sabora („Narodne novine“ br. 81/13), dostupan na <http://www.sabor.hr/poslovník-hrvatskoga-sabora-nn-81-13> (21.11.2017).

nakon početka rasprave. Predsjedavajući poslanicima daje riječ po redosljedu kojim su se prijavili. Nezavisno od redosljeda, poslanik može dobiti riječ kada želi da odgovori na izlaganje (replika), te kada želi da govori o povredi Poslovnika. Govornika može opomenuti ili prekinuti u govoru samo predsjedavajući. Predsjedavajući vodi računa o tome da govornik ne bude ometan ili spriječen u svom govoru. Govornik na sjednici može govoriti samo o temi o kojoj se raspravlja, i prema utvrđenom dnevnom redu. Ako se govornik udalji od teme dnevnog reda, predsjedavajući će ga opomenuti da se drži teme dnevnog reda. Ako se govornik i nakon drugog poziva ne drži teme dnevnog reda, predsjedavajući će mu oduzeti riječ. U tom slučaju, poslanik više ne može učestvovati u raspravi o toj temi dnevnog reda.

Poslanik u raspravi, po pravilu, može govoriti najduže 10 minuta, a predstavnici klubova poslanika do 15 minuta. Izuzetno, zbog važnosti teme, Sabor može odlučiti da pojedini predstavnik kluba poslanika ili poslanik može govoriti i duže. Predlagač, odnosno predstavnici predlagača koje on odredi, mogu govoriti u uvodnom izlaganju na početku rasprave najduže 30 minuta, u izlaganju na kraju rasprave najduže 30 minuta, kao i prilikom svakog davanja objašnjenja tokom rasprave najduže pet minuta. Predstavnik Vlade, kada nije predlagač, može u uvodnom izlaganju na početku rasprave govoriti najduže 15 minuta, a prilikom svakog davanja objašnjenja tokom rasprave kada dobije riječ, najduže pet minuta.

Poslanik koji se prijavio za govor, ali nije bio prisutan u plenarnoj sali kada je pozvan, gubi pravo da govori o temi dnevnog reda za koju se prijavio. Pravo da govori o temi dnevnog reda za koju se prijavio gubi i klub poslanika čiji predstavnik nije bio prisutan u sali kada je pozvan da govori u ime kluba poslanika.

Nakon što svi poslanici koji su se prijavili za raspravu završe svoj govor, predstavnici klubova poslanika mogu ponovo zatražiti riječ, i tada mogu govoriti najviše pet minuta, nezavisno od toga da li je predstavnik kluba poslanika već prethodno učestvovao u raspravi o toj temi dnevnog reda.

Predsjedništvo Sabora može predložiti da rasprava o određenoj temi dnevnog reda može trajati tačno određeno vrijeme, u okviru koga predlagač može govoriti najduže do 20 minuta, a predstavnik matičnog radnog tijela, predstavnik Odbora za zakonodavstvo, te predstavnici ostalih radnih tijela koja su razmatrala temu, najduže do 10 minuta. Ostalo vrijeme raspoređuje se klubovima poslanika srazmjerno postojećem sastavu Sabora, tako da se poslanicima iz pojedinog kluba ne može odrediti manje od 15 minuta za govor, a poslanici koji nijesu članovi poslaničkog kluba mogu govoriti najduže po pet minuta. Ovu odluku donosi Sabor, bez prethodne rasprave.

Poslaniku koji želi da odgovori na izlaganje (replika), predsjedavajući daje riječ čim završi govor onoga na čije izlaganje poslanik želi da odgovori. Replika poslanika, odnosno odgovor na repliku, ne može trajati duže od dva minuta. Poslanik može odgovoriti na izlaganje (replika) samo jedanput, i to na osnovno izlaganje, dok nema pravo replike na

izlaganje predsjedavajućeg. Poslanik ne može zatražiti riječ da bi odgovorio na izlaganje zbog kojeg je predsjedavajući izrekao govorniku kaznenu mjeru.

Poslaniku koji želi da govori o povredi Poslovnika, predsjedavajući daje riječ čim je ovaj zatraži. Govor tog poslanika ne može trajati duže od jednog minuta, a poslanik odmah mora navesti član Poslovnika o čijoj povredi govori. Predsjedavajući je dužan da nakon iznesenog prigovora dâ objašnjenje. Ako poslanik nije zadovoljan datim objašnjenjem, može najaviti da će Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sistem podnijeti zahtjev za mišljenje o povredi Poslovnika. Ovaj zahtjev podnosi se u pisanom obliku, u roku od 24 časa od izvršenja radnje koja je predmet zahtjeva, i mora biti obrazložen. Poslanik koji ne podnese zahtjev u propisanoj formi gubi pravo da govori o povredi Poslovnika do kraja tekuće sjednice.

Ako poslanik najavi zahtjev posljednjeg dana tekuće sjednice, a ne podnese ga u propisanom roku, gubi pravo da govori o povredi Poslovnika na narednoj sjednici Sabora. O imenima poslanika koji nemaju pravo da govore o povredi Poslovnika, predsjedavajući obavještava poslanike na sjednici Sabora. Odbor je dužan da dostavi mišljenje Saboru u roku od 24 časa od prijema zahtjeva. Ako Sabor nije u zasjedanju u vrijeme prijema zahtjeva, Odbor je dužan da dostavi mišljenje do početka naredne sjednice. Predsjednik Sabora dužan je da uvrsti mišljenje Odbora u dnevni red sjednice Sabora. O mišljenju Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sistem Sabor odlučuje bez rasprave.⁵

Kosovo

Tok rasprave u kosovskom Parlamentu regulisan je Poslovníkom Skupštine Republike Kosova.⁶

Kada je u pitanju redosljed govornika u okviru razmatranja predloga zakona ili drugog predloga, Poslovníkom je utvrđen sljedeći redosljed:

- predlagač predloga zakona ili drugog predloga;
- predsjednik ili izvjestilac Funkcionalnog odbora;
- predsjednici stalnih odbora;
- predsjednici poslaničkih klubova;
- u slučajevima kada Vlada nije predlagač zakona ili drugog predloga, Skupština može da traži i izjašnjavanje Vlade;
- ostali poslanici raspravljaju o predlogu zakona ili drugom predlogu, prema rasporedu određenom od strane predsjednika Skupštine;
- nakon rasprave, predlagač predloga zakona ili drugog predloga ima pravo da uzme riječ, nakon čega predsjednik Skupštine zaključuje raspravu i zahtijeva izjašnjavanje poslanika o predlogu zakona ili drugom predlogu.

⁵ Članovi 229-236 Poslovnika Hrvatskog sabora.

⁶ Poslovnik Skupštine Republike Kosova, dostupan na

https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Rr_K_RK_29_04_2010_3.pdf (21.11.2017).

Poslanik ili ministar ima pravo da odgovori na izlaganje poslanika ili ministra kada mu poslanik ili ministar spomene ime, ili pomene njegovo izlaganje. Pravo na repliku daje se odmah nakon završetka govora na koji se replika odnosi, i ograničeno je na dva minuta. Ukoliko poslanik ili ministar koristi pravo na repliku dozvoljen je odgovor na repliku do jednog minuta, neposredno nakon replike.

Govor poslanika na plenarnoj sjednici traje do 10 minuta, ako Skupština ne odluči drugačije. O jednom pitanju, u jednoj tački dnevnog reda, poslanik može da diskutuje samo jedan put, sa izuzetkom replike. Diskusija o dnevnom redu ne traje više od tri minuta. Poslanik koji želi da govori treba da se prijavi za riječ elektronskim putem. Predsjednik Skupštine proziva govornike po redosljedu prijavljivanja. Izuzetno, ukoliko predsjednik Skupštine procijeni da je to opravdano, može dozvoliti poslaniku da govori i duže od vremena koje ima na raspolaganju.⁷

Kada su u pitanju proceduralna pitanja, poslanici imaju pravo da podnose sljedeće predloge: za odlaganje rasprave, za odlaganje sjednice, za prenošenje nekog pitanja na radna tijela, za zaključivanje rasprave, o povredi Poslovnika i o konstataciji da li su povrijeđena prava poslanika. Predlozi o odlaganju rasprave, odlaganju sjednice, prenošenju pitanja na radno tijelo, ili o zaključenju rasprave, moraju imati podršku najmanje jednog poslaničkog kluba. O predlogu odlaganja rasprave za drugu sjednicu, kao i o predlogu za odlaganje sjednice, glasa se odmah, bez rasprave. Predlog da se određeno pitanje prosljedi na razmatranje nadležnom odboru mora sadržati naziv odbora i obrazloženje, te se, nakon što predsjednik Skupštine konstatuje urednost predloga, o njemu glasa odmah, bez rasprave. Predlog o zaključivanju rasprave mogu podnijeti isključivo šefovi poslaničkih klubova, i o njemu se takođe glasa odmah.

Kada se podnosi predlog za konstataciju povrede Poslovnika, predsjednik Skupštine odmah razmatra urednost predloga, dok u slučaju kad se zahtijeva dalje razmatranje, to čini kasnije. U slučaju konstatovanja povrede, predsjednik upućuje kršioca na poštovanje Poslovnika. Ukoliko poslanik navede da su mu povrijeđena poslanička prava, predsjednik Skupštine razmatra predlog u toku jednog radnog dana ili najkasnije na narednoj sjednici izvještava Skupštinu o tome da li su povrijeđena prava poslanika. Ukoliko se konstatuje da su povrijeđena prava poslanika, predsjednik nalaže prekršiocu da koriguje izjavu. Predlog o konstatovanju primjene Poslovnika i predlog o konstatovanju povrede prava poslanika može da podnese samo jedan poslanik. Ovaj predlog podnosi se Odboru za mandat, imunitet i Poslovnik, koja na prvoj narednoj sjednici Skupštine treba da predstavi preporuku na osnovu tog predloga.⁸

⁷ Članovi 40 i 41 Poslovnika.

⁸ Član 50 Poslovnika.

Makedonija

U Makedoniji su pravila koja se tiču učestvovanja poslanika u parlamentarnim raspravama definisana Poslovníkom Parlamenta Republike Makedonije.⁹

Poslovník navodi kako niko ne može govoriti na sjednici Parlamenta bez prethodno dobijenog odobrenja od strane predsjedavajućeg. Predsjedavajući ima dužnost da obezbijedi da govornika niko ne prekida, niti na drugi način ograničava u slobodi govora. Predsjedavajući poslanicima daje riječ u skladu sa redosljedom njihovog prijavljivanja. Poslanik koji je prijavljen za raspravu, ali nije prisutan u plenarnoj sali u trenutku kada je pozvan da govori, gubi pravo učešća u raspravi za koju je bio prijavljen, i ne može se ponovo javiti za riječ za vrijeme trajanja te rasprave.

Za vrijeme trajanja rasprave, poslanik može govoriti jednom, i to u trajanju od najviše 10 minuta, izvijestilac nadležnog radnog tijela i Zakonodavnog odbora¹⁰ takođe do 10 minuta, dok koordinator poslaničkog kluba ili jedan poslanik koga odredi poslanički klub ili koordinator poslaničkog kluba, i predlagač imaju pravo da govore više od jednog puta, ali u ukupnom trajanju od najviše 15 minuta. Predstavnik Vlade, ukoliko nije istovremeno i predlagač, može uzeti riječ jednom, i to u trajanju do 15 minuta.

Ograničenja vremena za govor ne primjenjuju se na postupke izmjene Ustava Republike Makedonije, usvajanje Budžeta Republike Makedonije, pokretanje postupka za utvrđivanje odgovornosti Predsjednika Makedonije, niti na pitanje povjerenja Vladi.

Predsjednik Parlamenta treba da dá riječ predlagaču na njegov zahtjev. Takođe, predsjednik Parlamenta bez odlaganja daje riječ koordinatoru poslaničkog kluba, njegovom zamjeniku, ili poslanicima koji nijesu članovi poslaničkog kluba, u slučajevima kada žele da govore o nepravilnoj primjeni Poslovníka. U tom slučaju, govornik je dužan da navede član Poslovníka koji je u pitanju, i objasni na koji način smatra da je do kršenja došlo. Nakon govora na tu temu, koji ne može biti duži od tri minuta, predsjednik Parlamenta dužan je dati pojašnjenje.

Poslaniku koji želi da ispravi netačno prenesen navod, ili navod koji je prouzrokovao nesporazum, predsjedavajući daje riječ (repliku), neposredno nakon što je govornik koji je prouzrokovao potrebu za pojašnjenjem završio svoj govor. Poslanik se može prijaviti za repliku na izlaganje drugog poslanika sve dok prvi poslanik koji se prijavio za repliku ne počne sa svojim izlaganjem. Na govor poslanika dozvoljena je samo jedna replika, koja mora biti ograničena na pojašnjenje, i ne smije biti duža od tri minuta. Dozvoljen je i jedan odgovor na repliku, u trajanju do jednog minuta.¹¹

⁹ Деловник на Собранието на Република Македонија, ("Службен весник на Република Македонија" br. 91/2008, 119/2010, 23/2013), dostupan na makedonskom jeziku na: <http://www.sobranie.mk/delovnik-na-sobranieto-na-republika-makedonija-precisten-tekst.nspix> (pristupljeno 21.11.2017)

¹⁰ Zakonodavno-pravna komisija

¹¹ Članovi 84-89 Poslovníka Parlamenta Republike Makedonije.

Slovenija

U skladu sa Poslovníkom donjeg doma Parlamenta Slovenije (Državnog zbora),¹² o pojedinačnim tačkama dnevnog reda raspravlja se određenim redosljedom. Tokom sjednice, Državni zbor može da izmijeni redosljed rasprave o pojedinačnim tačkama dnevnog reda najviše dva puta, ako se tome ne protivi jedna trećina prisutnih poslanika. Predsjednik poslaničkog kluba može da najavi odsustvo svih članova poslaničkog kluba tokom rasprave o nekoj datoj tački dnevnog reda, i mora navesti razloge za to odsustvo.

Na početku rasprave o svakoj tački dnevnog reda, predlagač ili njegov predstavnik mogu da pruže dodatno obrazloženje. Predlagač ili njegov predstavnik moraju dati dodatno obrazloženje kada tako odluči Državni zbor. Nakon predlagača ili njegovog predstavnika riječ se daje izvjestiocima radnih tijela, predstavnicima Vlade i predstavnicima poslaničkih klubova. Zatim se riječ daje poslanicima po redosljedu po kojem su se javili za učešće u raspravi. Predlagaču ili njegovom predstavniku i predstavniku Vlade može se dati riječ i tokom rasprave među poslanicima. Ako predsjedavajući Državnog zbora ocijeni da je potrebno na samoj sjednici riješiti neko pravno pitanje, on poziva predstavnika zakonodavno-pravne službe da iznese usmeno pravno mišljenje na sjednici. Predstavnik zakonodavno-pravne službe može tražiti odgovarajuće vrijeme da pripremi to mišljenje.

Rasprave poslanika i ostalih učesnika na sjednici uređuju se u skladu sa ovim Poslovníkom. Kolegijum utvrđuje trajanje rasprave o svakoj pojedinačnoj tački dnevnog reda, kao i vrijeme izlaganja poslanika, poslaničkih klubova i drugih učesnika u sjednici. Vrijeme izlaganja poslanika i drugih učesnika u sjednici ne smije biti kraće od pet minuta, dok vrijeme za izlaganje poslaničkih klubova ne smije biti kraće od deset minuta, ukoliko Kolegijum ne utvrdi kraće vrijeme uz saglasnost šefova svih poslaničkih klubova. Ako se bilo koji poslanički klub ne složi sa odlukom Kolegijuma o vremenu za izlaganje poslaničkih klubova za svaku pojedinačnu tačku dnevnog reda, on može da traži da vrijeme izlaganja tog poslaničkog kluba bude određeno tako da se pomnoži broj članova poslaničkog kluba sa vremenom izlaganja poslanika koje ne može da bude duže od pet minuta, pri čemu ukupno vrijeme za izlaganje poslaničkog kluba ne smije biti kraće od 20 minuta ni duže od 90 minuta. Vrijeme za izlaganje pojedinačnog poslaničkog kluba može da se odredi na navedeni način za pet tačaka dnevnog reda. Vrijeme izlaganja koje se utvrdi na taj način udvostručuje se kada su u pitanju rasprave o predlogu državnog budžeta, rebalansu državnog budžeta, izmjenama i dopunama državnog budžeta, kao i o interpelaciji.

Poslanički klub mora da iznese ovakav zahtjev na sjednici Kolegijuma na kojoj se donosi odluka o vremenu izlaganja poslaničkih klubova. Na predlog predsjedavajućeg ili poslanika, Državni zbor može odlučiti da govornik može o nekoj temi da govori samo jednom. Na predlog predsjedavajućeg, Državni zbor može odlučiti da se vrijeme za raspravu o nekoj tački dnevnog reda produži, ali najviše za sat vremena. Predsjedavajući

¹² Poslovník Državnega zbora, dostupno na slovenačkom jeziku na: <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/PoslovníkDrzavnegaZbora> (pristupljeno 21.11.2017).

određuje redosljed govornika tako da mogu da govore poslanici iz svih poslaničkih klubova.

Prijave za učešće u raspravi moraju se predati u pisanoj formi predsjedniku Zbora najkasnije do 12 sati dan prije početka rasprave o određenoj tački dnevnog reda. Ova odredba ne odnosi se na drugo čitanje prijedloga zakona i u trećem čitanju na raspravu o članovima na koje su uloženi amandmani.

Poslaniku koji želi da govori o primjeni Poslovnika, odnosno o proceduralnim pitanjima, predsjedavajući daje riječ odmah po njegovom zahtjevu. Izlaganje tog poslanika ne smije biti duže od tri minuta. Predsjedavajući odlučuje o primjeni Poslovnika, izuzev u slučajevima kada, u skladu sa odredbama Poslovnika, tu odluku donosi Zbor.

Svaki govornik ima pravo na repliku na izlaganje drugog govornika, ukoliko se to izlaganje odnosi na njegovo izlaganje ili ukoliko vjeruje da je njegovo izlaganje pogrešno shvaćeno ili pogrešno protumačeno. Predsjedavajući mu daje riječ odmah po podnesenom zahtjevu. Replika mora biti ograničena samo na potrebna pojašnjenja, i ne smije trajati duže od tri minuta. Replika na repliku nije dozvoljena ukoliko predsjedavajući ne ocijeni da su navodi u replici netačni.

Ako vrijeme odvojeno za neku konkretnu raspravu nije isteklo nakon što je iscrpljena lista lica koja su se javila za riječ, predsjedavajući pita da li još neko želi da uzme riječ. Izlaganja lica koja su se javila na taj poziv predsjedavajući može ograničiti na određeno vrijeme u okviru raspoloživog vremena koje je preostalo za tu raspravu. Kada predsjedavajući utvrdi da je isteklo vrijeme opredjeljeno za raspravu, ili da nema više prijavljenih za raspravu, on zaključuje raspravu.

Predstavnik poslaničkog kluba može prije konačnog glasanja o predlogu odluke obrazložiti glasanje poslaničkog kluba. Njegovo izlaganje ne smije trajati duže od tri minuta. Poslanik ima pravo da prije konačnog glasanja o prijedlogu odluke obrazloži svoj glas. Njegovo izlaganje ne smije trajati duže od dva minuta. Ove odredbe Poslovnika se ne primjenjuju na tajno glasanje, kao ni na glasanje o proceduralnim pitanjima.¹³

Srbija

Poslovníkom Narodne Skupštine Srbije¹⁴ utvrđeno je da u osnovnom postupku, po otvaranju načelnog pretresa svake tačke dnevnog reda sjednice Narodne skupštine, pravo da govore, po sljedećem redosljedu i u sljedećem vremenskom trajanju, imaju:

- predlagač akta, odnosno ovlašćeni predstavnik grupe predlagača akta, koji dobija riječ kad je zatraži i na njega se ne odnosi ograničenje u pogledu trajanja izlaganja;

¹³ Članovi 65-72 Poslovnika.

¹⁴ Poslovník Narodne Skupštine Srbije, dostupno na: [http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-vazna-dokumenta/poslovník-\(precisceni-tekst\)/sednica-narodne-skupstine-u-redovnom-zasedanju.1335.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-vazna-dokumenta/poslovník-(precisceni-tekst)/sednica-narodne-skupstine-u-redovnom-zasedanju.1335.html) (pristupljeno 7.11.2017)

- izvjestilac nadležnog odbora, koji ima pravo da govori jednom, u trajanju do pet minuta;
- predsjednik, odnosno predstavnik poslaničkog kluba, koji ima pravo da govori do 20 minuta, s tim što ovo vrijeme može podijeliti u dva dijela;
- poslanici, naizmjenično, prema tome da li podržavaju ili osporavaju predlog, što navode u prijavi za riječ. Ako u prijavi za riječ nije navedeno da li poslanici podržavaju ili osporavaju predlog, ti poslanici govore na kraju redosljeda prijava za riječ.

Predsjednik Vlade i članovi Vlade dobijaju riječ kad je zatraže i na njih se ne odnosi ograničenje u pogledu trajanja izlaganja. Direktor Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo ima ista prava kao članovi Vlade, ali samo kada Narodna skupština vrši pretres predloga zakona koji je za Vladu pripremio Republički sekretarijat za zakonodavstvo, o čemu Vlada posebno obavještava Narodnu skupštinu.

Poslanici koji nijesu članovi poslaničkih klubova međusobnim dogovorom određuju najviše tri učesnika u raspravi, koji imaju pravo da govore svako po jednom, do pet minuta. Ako se ne postigne međusobni dogovor, pravo da govore po jednom, do pet minuta, imaju tri poslanika koji se prvi prijave za riječ.

Prijave za riječ, sa redosljedom poslanika, podnose poslanički klubovi i poslanici koji nijesu članovi poslaničkih klubova u pisanom obliku do otvaranja pretresa, a ostali učesnici u raspravi usmeno, po otvaranju pretresa.

U osnovnom postupku ukupno vrijeme rasprave u načelu za klubove poslanika iznosi pet sati. Ovo vrijeme se raspoređuje na poslaničke klubove srazmjerno broju njihovih članova. Predsjednik, odnosno predstavnik poslaničkog kluba, prije otvaranja pretresa, ima pravo da predloži duže vreme pretresa za poslaničke klubove od ovog vremena.

O tom predlogu Narodna skupština odlučuje većinom glasova poslanika, na sjednici na kojoj je prisutna većina poslanika, bez pretresa.

Predsjednik Narodne skupštine daje riječ poslanicima prema redosljedu koji je dostavio njihov poslanički klub, do isteka ukupnog vremena rasprave utvrđenog za poslanički klub. Ako su za raspravu prijavljeni poslanici iz više poslaničkih klubova, predsjednik Narodne skupštine daje im riječ naizmjenično, tako da prvo govori poslanik koji je član brojčano najmanje poslaničkog kluba, pa do brojčano najvećeg, sve dok ima prijavljenih govornika. Klub poslanika nije obavezan da u potpunosti iskoristi vrijeme koje ima na raspolaganju. Kada utvrdi da nema više prijavljenih za učešće u pretresu, odnosno po isteku vremena utvrđenog za pretres, predsjednik Narodne skupštine zaključuje pretres.

U skraćenom postupku ukupno vrijeme rasprave u načelnom pretresu iznosi 50% navedenog vremena utvrđenog za govornike.¹⁵

¹⁵ Članovi 96-99 Poslovnika.

POSLANIČKA PITANJA

Bosna i Hercegovina

Prema odredbama Poslovnika Donjeg doma Parlamentarne skupštine BiH, poslanici mogu postavljati pitanja i podnositi inicijative predsjedavajućem i članovima Vijeća ministara BiH ili drugim subjektima iz njihove nadležnosti, posebno o stanju u pojedinim oblastima društvenog života i sprovođenju zakona i drugih akata Parlamentarne skupštine BiH, odnosno o radu ministarstava i drugih organa državne uprave. Poslanička pitanja mogu se postavljati usmeno ili u pisanoj formi, a poslaničke inicijative samo pismeno.

U pogledu pitanja u usmenoj formi, Poslovnik predviđa da poslanici mogu usmeno postavljati pitanja Vijeću ministara BiH, odnosno pojedinom članu Vijeća ministara BiH, na početku svake prve sjednice Doma u mjesecu, prije rasprave o dnevnom redu, uz direktan televizijski prenos. Poslanici postavljaju pitanja po redosljedu prijavljivanja. Poslanik može postaviti jedno poslaničko pitanje, u trajanju do dva minuta. Pitanje mora biti kratko i jasno formulisano i, po pravilu, takvo da se na njega može odgovoriti odmah i bez pripreme. Poslanik može reći da li je zadovoljan ili nije odgovorom na poslaničko pitanje iznoseći razloge u trajanju do jednog minuta. Ukoliko je nezadovoljan odgovorom, poslanik može zatražiti da mu se odgovor dostavi u pisanoj formi, u roku od 15 dana.

Poslanici u pisanoj formi najavljuju postavljanje usmenih poslaničkih pitanja najkasnije 24 sata prije početka sjednice Doma. Najava se dostavlja predsjedavajućem Vijeća ministara BiH i onom članu Vijeća ministara BiH kojem je pitanje upućeno, a obavezno sadrži ime i prezime poslanika koji želi usmeno postaviti poslaničko pitanje, naznaku kome se pitanje postavlja te naznaku oblasti na koju se pitanje odnosi.

Član Vijeća ministara BiH kojem je pitanje upućeno dužan je odgovoriti na pitanje na istoj sjednici na kojoj je ono i postavljeno ili navesti razloge zbog kojih na njega ne može odgovoriti. U tom slučaju, dužan je usmeno odgovoriti na postavljeno pitanje na prvoj narednoj sjednici Doma u vrijeme određeno za postavljanje poslaničkih pitanja u usmenoj formi. Odgovor na postavljeno pitanje traje do dva minuta.

Osim pitanja u usmenoj formi, poslanik može postaviti poslaničko pitanje i podnijeti inicijativu u pisanoj formi, posredstvom predsjedavajućeg Doma. Kada je pitanje formulisano u pisanoj formi, predsjedavajući Doma prosljeđuje pitanje i inicijativu onome kome je upućeno. Na početku svake sjednice Doma, predsjedavajući obavještava Dom o tome koji su poslanici postavili pitanja i na koja su pitanja dobili odgovor. Pitanja u pisanoj formi uglavnom se, iako ne isključivo, odnose na tehnička ili pitanja za koja nije dovoljno jednostavno usmeno objašnjenje. Ni pitanje ni odgovor ne smiju prekoračiti jedan standardni list formata A4. Odgovor u pisanoj formi mora se dati u roku od 30 dana od dana kada je pitanje dostavljeno onome kome je upućeno. Kada predsjedavajući Doma primi odgovor, kopiju dostavlja svim poslanicima. Predsjedavajući Doma daje priliku poslaniku koji je na postavljeno pitanje tražio odgovor u pisanoj formi da se izjasni da li

je zadovoljan odgovorom. U slučaju da poslanik nije zadovoljan odgovorom, može postaviti dopunsko poslaničko pitanje, takođe u pisanoj formi.

Poslovnik, osim navedenog, predviđa i zajedničke sjednice oba doma Parlamentarne skupštine BiH posvećene pitanjima i odgovorima. Shodno tome, najmanje jednom godišnje Zajednički kolegijum organizuje posebnu zajedničku sjednicu oba doma na temu: „Poslanici i delegati pitaju - Vijeće ministara BiH odgovara“. Za ove sjednice dijaloškog tipa obezbjeđuju se uslovi za direktan televizijski i radio prenos radi javnosti rada i informisanja građana o svim relevantnim pitanjima iz nadležnosti izvršnih organa vlasti na nivou BiH. Poslanik ima pravo da postavi jedno pitanje u vremenu do tri minuta i repliku na odgovore u istom trajanju. Pitanje se dostavlja Vijeću ministara BiH najmanje sedam dana prije održavanja sjednice. Sjednica se zakazuje 30 dana ranije, a može trajati najduže četiri sata.

Pitanje se obrazlaže na sljedeći način: poslanik postavlja pitanje u trajanju do tri minuta. Zatim predsjedavajući Vijeća ministara BiH ili resorni ministar dobija riječ u istom trajanju. Nakon toga, poslanik može komentarisati odgovor ili postaviti novo pitanje u trajanju do dva minuta. Predsjedavajućem Vijeća ministara BiH ili resornom ministru omogućava se novi odgovor, u istom trajanju, nakon kojeg predsjedavajući Doma zaključuje raspravu i daje riječ sljedećem licu ovlašćenom da govori. Predsjedavajući Vijeća ministara BiH ili resorni ministar mogu zatražiti, iz određenih razloga i samo jednom, da se rasprava o pitanju odloži za sljedeću sjednicu Doma.

Hrvatska

U skladu sa Poslovníkom, poslanici Hrvatskog sabora mogu postavljati poslanička pitanja Vladi i pojedinačnim članovima Vlade o ostvarivanju njenih ustavnih prava i obaveza, a posebno o stanju u pojedinim oblastima društvenog života, kao i o sprovođenju zakona i drugih akata Sabora, odnosno o radu ministarstava i drugih organa državne uprave, kao i pravnih lica sa javnim ovlašćenjima. Poslanička pitanja mogu se postavljati usmeno i u pisanom obliku. Poslanik je dužan da navede kome postavlja poslaničko pitanje.

Usmena pitanja Vladi, odnosno pojedinačnim članovima Vlade, poslanici mogu postavljati na sjednicama za vrijeme „Aktuelnog prijepodneva“. Aktuelno prijepodne održava se na početku svake sjednice Sabora prije prelaska na prvu tačku dnevnog reda. Tokom Aktuelnog prijepodneva poslanici organizovani u klubove poslanika mogu postaviti ukupno 40 pitanja, a nezavisni poslanici koji nijesu izabrani na listi političke partije, poslanici nacionalnih manjina koji nijesu organizovani u klub poslanika, te po jedan predstavnik političkih partija koje nemaju klub poslanika, mogu postaviti pitanje na svakoj drugoj sjednici. Broj pitanja koja mogu postaviti poslanici pojedinog poslaničkog kluba određuje se srazmjerno broju članova pojedinog kluba u odnosu na ukupan broj poslanika, tako da se broj članova pojedinog kluba podijeli sa četiri, s tim da se pri proračunu rezultat 0,50 i više zaokružuje na viši cijeli broj.

Poslanik može postaviti jedno pitanje. Ono mora biti formulisano kratko i jasno i po pravilu takvo da se na njega može odgovoriti odmah i bez pripreme. Postavljanje pitanja

ne može trajati duže od dva minuta. Nakon odgovora na pitanje, poslanik može izraziti zadovoljstvo ili nezadovoljstvo odgovorom na poslaničko pitanje iznošenjem razloga u trajanju do dva minuta. Ako je nezadovoljan odgovorom, poslanik može zatražiti da mu Vlada, odnosno ministar, dostavi odgovor u pisanom obliku. Tokom Aktuelnog prijedpodneva poslanik ne može zatražiti riječ da bi odgovorio na navod iznesen u poslaničkom pitanju drugog poslanika ili navod koji je u odgovoru na poslaničko pitanje iznio predsjednik ili član Vlade. Poslanici postavljanje usmenih poslaničkih pitanja najavljuju u pisanom obliku najkasnije 24 časa prije početka sjednice Sabora.

Predsjednik Sabora zadužen je za organizovanje javnog žrijeba kojim se utvrđuje redosljed postavljanja usmenih poslaničkih pitanja odmah po isteku roka za njihovo podnošenje. Žrijeb se sprovodi tako što sekretar sjednice Sabora izvlači najave iz kutije, te se prema redosljedu izvučenih najava sastavlja spisak kojim se utvrđuje redosljed poslanika koji postavljaju poslanička pitanja. Pitanja nezavisnih poslanika koji nijesu izabrani sa izborne liste političke partije i poslanika nacionalnih manjina, kao i po jednog poslanika političke partije koja nema poslanički klub stavljaju se na prvo i svako naredno mjesto na listi čiji je redni broj djeljiv sa brojem pet, a prema redosljedu kojim su izvučena u odnosu na ostala pitanja. Nakon obavljenog žrijeba, spisak sa redosljedom pitanja dostavlja se predsjedniku Vlade. Poslanički klubovi, zbog važnosti pojedinih pitanja, imaju pravo da promijene oblast i redosljed za najviše tri pitanja koja su najavili članovi tog kluba, o čemu su dužni izvijestiti predsjednika Sabora i predsjednika Vlade, najkasnije jedan sat prije početka sjednice Sabora.

Na pitanja postavljena Vladi odgovara predsjednik ili član Vlade. Na pitanja postavljena pojedinačnom članu Vlade odgovara taj član Vlade, a odgovor može dopuniti predsjednik Vlade. Ako član Vlade kome je pitanje postavljeno nije prisutan, na pitanje odgovara predsjednik ili jedan od potpredsjednika Vlade. Predsjednik Vlade dužan je da obezbijedi prisustvo najmanje polovine članova Vlade na sjednici Sabora u vrijeme određeno za postavljanje poslaničkih pitanja.

Član Vlade kome je pitanje postavljeno dužan je da odmah odgovori na postavljeno pitanje, ili da navede razloge zbog kojih ne može odgovoriti. Odgovor na postavljeno pitanje može trajati do četiri minuta. Ako poslanik ne dobije odmah odgovor na postavljeno pitanje, ili ako zatraži odgovor u pisanom obliku, Vlada, odnosno pojedinačni član Vlade dužni su da odgovore u roku od 30 dana od dana postavljanja pitanja. Ako Vlada, odnosno član Vlade, ne može odgovoriti u ovom roku, dužni su da putem predsjednika Sabora izvijeste poslanika o razlozima zbog kojih to ne mogu učiniti i vremenu kada će dostaviti odgovor. Član Vlade kome je postavljeno poslaničko pitanje može da odbije da dâ odgovor na postavljeno pitanje ako se to pitanje ne odnosi na njegov rad ili na poslove iz njegove nadležnosti. Takođe, ako je odgovor povjerljive prirode, član Vlade ima pravo da predloži da odgovori neposredno poslaniku, ili na zatvorenoj sjednici radnog tijela u čijoj je nadležnosti to pitanje.

Osim podnošenja poslaničkih pitanja usmenim putem, poslanici mogu, putem predsjednika Sabora, postavljati poslanička pitanja u pisanom obliku, a nakon dobijenog

odgovora i dopunska poslanička pitanja. Ukoliko ovako postavljena pitanja nijesu u skladu s odredbama Poslovnika, predsjednik Sabora poziva poslanika da svoje pitanje uskladi s Poslovníkom. Ako poslanik to ne učini, predsjednik pitanje neće proslijediti Vladi, dok će o tome obavijestiti poslanika koji je podnosilac pitanja. Odgovor u pisanom obliku na pitanje postavljeno u pisanom obliku daje se u roku od 30 dana od dana njegovog dostavljanja. Ako Vlada, odnosno član Vlade ne može odgovoriti u roku, dužni su da putem predsjednika Sabora izvijeste poslanika o razlozima zbog kojih to ne mogu učiniti i vremenu kada će dostaviti odgovor.¹⁶

Kosovo

Dnevni red za svaku plenarnu sjednicu Skupštine predviđa 60 minuta vremena za poslanička pitanja. Poslanik na jednoj plenarnoj sjednici može da postavi najviše dva pitanja. Svaki poslanik može da postavi pitanje jednom članu Vlade, pod uslovom da je poslaničko pitanje prethodno dostavljeno u pismenoj formi Kancelariji za predloge i predstavke, najmanje 48 časova prije početka sjednice.

Poslanik pismeno postavljeno pitanje istovremeno podnosi i usmeno na sjednici, u vremenu rezervisanom za poslanička pitanja. Usmeno pitanje ne može da traje više od dva minuta. Odgovor člana Vlade na poslaničko pitanje ne može da traje duže od tri minuta, nakon čega poslanik ima pravo da usmeno postavi još jedno dopunsko pitanje članu Vlade, koje ne može da traje duže od jednog minuta. Dopunski usmeni odgovor člana Vlade ne može da traje duže od dva minuta.

Poslanik koji je postavio pitanje u skladu sa Poslovníkom ima pravo da postavi pitanje i kada je član Vlade odsutan, ili nije pripremio odgovor. Pitanje se može postaviti predsjedniku Vlade, koji ima pravo da pitanje delegira jednom od ministara, na osnovu svoje ocjene. Kada poslaničko pitanje ne dobije odgovor u roku od dvije sjednice, ono se objavljuje u Biltenu Skupštine i na službenoj internet stranici Skupštine, dok Kancelarija za informisanje Skupštine daje saopštenje za medije, u roku od 24 sata nakon završetka druge sjednice.

Poslanici takođe mogu postaviti predsjedniku ili članu Vlade pitanje za pismeni odgovor iz oblasti njegove odgovornosti. Odgovor se daje u roku od dvije nedjelje nakon datuma postavljanja pitanja i unosi se u zapisnik naredne plenarne sjednice. Spisak pitanja na koja nije dat odgovor u određenom roku, objavljuje se u skupštinskom Biltenu i dostavlja se poslanicima.¹⁷

Makedonija

U skladu sa odredbama Poslovnika, poslanici imaju pravo da predsjedniku Vlade, članovima Vlade i drugim nosiocima javnih funkcija koji su odgovorni Parlamentu postave pitanja koja se odnose na njihov rad ili pitanja iz njihove nadležnosti. Ova pitanja moraju

¹⁶ Članovi 131-144 Poslovnika Hrvatskog sabora.

¹⁷ Članovi 45 i 46 Poslovnika Skupštine Kosova.

biti kratka i precizna, dok mora biti naznačeno i kome su upućena. Poslanička pitanja postavljaju se usmeno na sjednici, ili pismenim putem između dvije sjednice, preko predsjednika Parlamenta. Ako se pitanje odnosi na nosioca javne funkcije koji nije član Vlade, poslanik mora predsjedniku Parlamenta najaviti postavljanje pitanja najmanje 24 časa prije početka sjednice.

Za postavljanje poslaničkih pitanja saziva se posebna sjednica, koja se održava svakog posljednjeg četvrtka u mjesecu. Sjednici moraju prisustvovati predsjednik i svi članovi Vlade, kao i javni funkcioneri za koje su pitanja najavljena. Predsjednik Vlade može odsustvovati sa sjednice u slučaju objektivnih ili neodložnih razloga, ali to odsustvo ne smije biti duže od jednog časa.

Jedan poslanik na jednoj sjednici može postaviti najviše tri poslanička pitanja. Postavljanje pitanja ne smije trajati duže od 10 minuta, dok poslanik ima pravo i da se po dobijenom odgovoru izjasni da li je zadovoljan dobijenim odgovorom ili ne, i to u trajanju do tri minuta. Odgovor na usmeno postavljeno poslaničko pitanje ne može da traje duže od 10 minuta.

Poslanici o postavljanju poslaničkih pitanja pismeno obavještavaju predsjednika Parlamenta 24 časa prije održavanja sjednice. Redosljed postavljanja poslaničkih pitanja utvrđuje predsjednik, u dogovoru sa koordinatorima poslaničkih klubova, na način koji će obezbijediti odnos dva prema jedan (2:1) u korist poslanika iz opozicionih poslaničkih klubova i opozicionih poslanika koji nijesu organizovani u poslaničke klubove.

Na usmeno postavljena pitanja odgovara se na sjednici na kojoj su pitanja postavljena. Na pitanje odgovara funkcioner kome je pitanje upućeno, osim u slučajevima kada izjavi da iz opravdanih razloga ne može dati odgovor na toj sjednici. U tom slučaju funkcioner je dužan da odgovor dostavi u pismenoj formi u roku od 20 dana. Pismeni odgovor dostavlja se predsjedniku Parlamenta, koji će ga proslijediti podnosiocu pitanja i svim poslanicima, te će o odgovoru izvijestiti Parlament na narednoj sjednici. Ako se odgovor odnosi na pitanje koje se smatra povjerljivim, član Vlade, odnosno nosilac javne funkcije, može da predloži da dâ odgovor na sjednici Parlamenta koja će biti održana bez prisustva javnosti, o čemu odlučuje Parlament.

Poslanik koji je postavio pitanje ima pravo da po dobijenom odgovoru postavi dopunsko pitanje u trajanju od tri minuta. Ako se odgovor odnosi na pitanje koje predstavlja tajnu, Vlada, odnosno javni funkcioner, može da predloži da se odgovor dâ na sjednici Parlamenta bez prisustva javnosti. O tom predlogu Parlament odlučuje u skladu s relevantnim odredbama Poslovnika.¹⁸

¹⁸ Članovi 37-44 Poslovnika Parlamenta Makedonije.

Slovenija

Posebna tačka dnevnog reda sjednice Državnog zbora rezervisana je jednom mjesečno za poslanička pitanja. Za svaku raspravu o poslaničkim pitanjima Kolegijum određuje datum i vrijeme početka rasprave o poslaničkim pitanjima i trajanje rasprave. Po pravilu, popodnevni dio sjednice rezerviše se za tu raspravu. Tokom rasprave o poslaničkim pitanjima, predsjednik Vlade i ministri, kao i generalni sekretar Vlade, moraju biti prisutni na sjednici Državnog zbora. Predsjednik Vlade, ministar, ili generalni sekretar Vlade mora najaviti odsustvo sa sjednice Zbora koja je posvećena poslaničkim pitanjima, najkasnije pet dana prije početka sjednice.

Poslanik može da postavi samo dva usmena pitanja na svakoj sjednici. Poslanik se prijavljuje za poslaničko pitanje predsjedniku Državnog zbora najkasnije do dvanaest sati dan prije početka sjednice na kojoj se raspravlja o poslaničkim pitanjima. Poslanik može da se prijavi za poslanička pitanja vezana za događaje do kojih je došlo nakon navedenog vremenskog roka najkasnije dva sata prije rasprave o tački dnevnog reda u okviru koje se raspravlja o poslaničkim pitanjima. Predsjednik Državnog zbora odmah nakon što dobije pisanu prijavu upućuje pitanje predsjedniku Vlade ili ministru ili generalnom sekretaru Vlade kome je to pitanje upućeno.

Ako se u pisanoj prijavi jasno navodi da se poslaničko pitanje odnosi na pitanja od lokalnog značaja, predsjednik Državnog zbora upućuje takvo pitanje Vladi ili ministru da pripreme pisani odgovor.

U određivanju redosljeda prijavljivanja za poslanička pitanja, predsjedavajući vodi računa o tome da riječ daje poslanicima iz različitih poslaničkih klubova, pri čemu prva četiri pitanja postavljaju poslanici iz opozicije i poslanik vladajuće koalicije. Ukoliko se poslanik prijavi da postavi dva pitanja, drugo pitanje postavlja nakon što svaki poslanik postavi po jedno pitanje. Ako se prva četiri pitanja odnose na formulisanje ili sprovođenje politike Vlade, na njih odgovara predsjednik Vlade.

Usmeno postavljanje poslaničkog pitanja ne smije trajati duže od tri minuta. Redosljed poslaničkih pitanja, uz izuzetak navedenih poslaničkih pitanja, utvrđuje se tako da nakon dva poslanika iz opozicije slijedi jedan poslanik iz vladajuće koalicije. Na poslanička pitanja odgovara predsjednik Vlade ili ministar ili generalni sekretar Vlade na istoj sjednici u najviše pet minuta. Ukoliko nisu u mogućnosti da daju odgovor na istoj sjednici, oni to usmeno obrazlažu i šalju pisani odgovor u roku od trideset dana.

Ako poslanik nije zadovoljan odgovorom koji je dobio na sjednici, ima pravo da traži dopunu odgovora. Obrazloženje zahtjeva poslanika za dopunom odgovora ne smije biti duže od dva minuta, dok dopuna odgovora predsjednika Vlade, ministra ili generalnog sekretara Vlade ne smije trajati duže od tri minuta. Na predlog poslanika koji je postavio pitanje, Državni zbor može da odluči da održi raspravu o odgovoru koji je dala Vlada ili ministar ili generalni sekretar Vlade. Državni zbor o tome odlučuje bez rasprave.

Ako zbog ograničenja vremena ili odsustva predsjednika Vlade, ministra ili generalnog sekretara Vlade ili iz bilo kog drugog razloga predsjednik Vlade, ministar ili generalni sekretar Vlade nisu u mogućnosti da odgovore na poslaničko pitanje, Vlada, ministar ili generalni sekretar Vlade moraju u roku od 30 dana da pošalju pisani odgovor. Poslanik koji je postavio pitanje može da izjavi da insistira na usmenom odgovoru. U tom slučaju pitanje se stavlja na dnevni red naredne sjednice Državnog zbora.

Poslanici mogu podnositi i pisana pitanja ili inicijative, koje se dostavljaju predsjedniku, koji zatim upućuje poslaničko pitanje ili inicijativu Vladi, odnosno ministru ili generalnom sekretaru Vlade.

Vlada, ministar ili generalni sekretar Vlade odgovaraju na pisano poslaničko pitanje ili inicijativu u pisanoj formi u roku od 30 dana nakon što dobiju pitanje ili inicijativu. Predsjednik Državnog zbora odmah obavještava poslanika koji je predstavio pisano poslaničko pitanje ili inicijativu o dostavljenom odgovoru. Ako poslanik nije zadovoljan odgovorom, može da traži da se odgovor dopuni. Vlada ili ministar ili generalni sekretar Vlade šalju dopunjeni odgovor u roku od 15 dana od dobijanja zahtjeva. Nakon završetka mandata nove Vlade, ministra ili generalnog sekretara Vlade, neodgovorena pitanja koja su im prethodno upućena postaju nevažeća.¹⁹

Srbija

Poslanička pitanja postavljaju se Vladi, u prisustvu članova Vlade, svakog posljednjeg četvrtka u mjesecu, na sjednici koja je u toku, od 16:00 do 19:00 časova, kada se prekida rad po dnevnom redu. Vlada pisanim putem obavještava Narodnu skupštinu o tome koji članovi Vlade ne mogu da prisustvuju sjednici Narodne skupštine na kojoj se Vladi postavljaju poslanička pitanja, najkasnije tri dana prije dana sjednice. Za vrijeme vanrednog zasijedanja, na sjednici Narodne skupštine mogu se postavljati poslanička pitanja i drugog dana u mjesecu, ako podnosilac zahtjeva za vanredno zasijedanje to predvidi u svom zahtjevu.

Na usmeno postavljeno poslaničko pitanje, Vlada, odnosno ministar, odmah usmeno odgovara. Ako je za davanje odgovora potrebna određena priprema, oni to moraju odmah obrazložiti, a odgovor poslaniku dostaviti u pisanom obliku, u roku od osam dana od dana kada je pitanje postavljeno. Pisani odgovor Vlade, odnosno nadležnog ministra, dostavlja se poslanicima. Izuzetno, ako je u pripremi odgovora na poslaničko pitanje potrebno utvrditi određene činjenice čije utvrđivanje zahtijeva duže vrijeme ili složeniju analizu, rok za davanje odgovora na poslaničko pitanje može se produžiti, ali najviše do 30 dana.

Posle datog odgovora na poslaničko pitanje, poslanik koji je postavio pitanje ima pravo da, u trajanju od najviše tri minuta, komentariše odgovor na svoje pitanje ili da postavi dopunsko pitanje. Po dobijanju odgovora na dopunsko pitanje, poslanik ima pravo da se izjasni o odgovoru, u trajanju od najviše dva minuta.

¹⁹ Članovi 241-249 Poslovnika Državnog zbora Republike Slovenije.

Ako odgovor na poslaničko pitanje sadrži podatke koji predstavljaju tajnu, ministar, odnosno Vlada, mogu predložiti da se odgovor sasluša bez prisustva javnosti.

Poslanička pitanja u vezi s aktuelnom temom

Predsjednik Narodne skupštine, na predlog poslaničke grupe, najmanje jedanput u toku mjeseca određuje dan kada će pojedini ministri u Vladi odgovarati na poslanička pitanja u vezi s nekom aktuelnom temom.

Predlog poslaničke grupe upućuje se predsjedniku Narodne skupštine u pisanom obliku i mora da sadrži precizno navođenje aktuelne teme o kojoj će se postavljati pitanja, ime i prezime nadležnog ministra, odnosno funkciju drugog odgovornog lica koje treba da odgovara na pitanja. Ako predlog ne sadrži sve navedene elemente, predsjednik Narodne skupštine zatražiće od predlagača da uredi predlog, pri čemu će navesti u čemu se sastoji neurednost. Ako predlagač ne uredi predlog u roku od tri dana, neuredan predlog se neće razmatrati. U tom slučaju, predsjednik Narodne skupštine nema obavezu da pozove ministra. Uredan predlog poslaničke grupe predsjednik Narodne skupštine odmah dostavlja narodnim poslanicima i nadležnom ministru.

Poslanička grupa dostavlja predlog najkasnije tri dana prije dana određenog za odgovaranje ministra na poslanička pitanja. Ako je podnijeto više predloga poslaničkih grupa, predsjednik Narodne skupštine određuje redosljed tema, prema vremenu pristizanja urednih predloga.

Odgovaranje na poslanička pitanja može trajati najduže 180 minuta, a obavlja se bez obzira na broj prisutnih poslanika u sali za sjednice. Ako u predviđenom vremenu nije odgovoreno na sva poslanička pitanja, predsjednik Narodne skupštine može odrediti i drugi dan kada će ministar odgovarati na ta pitanja.

Pravo da postavljaju pitanja nadležnom ministru imaju svi poslanici, i to: pravo da prvi postavi pitanje ima predstavnik predlagača, zatim prijavljeni predsjednici, odnosno ovlašćeni predstavnici poslaničkih grupa, počevši od predstavnika brojčano najmanje poslaničke grupe, pa do brojčano najveće poslaničke grupe i poslanici prema prijavama, a do isteka ukupnog vremena za postavljanje pitanja i davanje odgovora. Poslanici podnose predsjedniku Narodne skupštine prijave za postavljanje pitanja u pisanom obliku, do početka odgovaranja ministra na postavljena pitanja, a usmeno u toku trajanja odgovaranja. Jedan poslanik može da postavi najviše tri pitanja.

Vrijeme u okviru kojeg poslanik usmeno postavlja pitanje iznosi najduže tri minuta. Nadležni ministar se obraća Narodnoj skupštini najduže pet minuta kako bi odgovorio na pitanje. Posle odgovora nadležnog ministra, poslanik koji je postavio pitanje može da postavi još najviše dva potpitanja, u ukupnom trajanju do dva minuta. Nadležni ministar daje odgovor u ukupnom trajanju do pet minuta. Nakon toga, pravo na postavljanje pitanja imaju i drugi poslanici, prema redosledu prijave, na navedeni način.

U danima kada ministri odgovaraju na poslanička pitanja obezbjeđuje se direktan televizijski prenos. U toku trajanja postavljanja pitanja i davanja odgovora, shodno se primenjuju odredbe ovog poslovnika, s tim što nijesu dozvoljene replike i ukazivanja na povredu ovog poslovnika.^{20 21}

²⁰ To pitanje je regulisano članovima 103 i 104 Poslovnika.

²¹ Članovi 205-216 Poslovnika.

IZVORI INFORMACIJA

Poslovnik Državnog zbora Republike Slovenije, <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/PoslovnikDrzavnegaZbora> (21.11.2017)

Poslovnik Hrvatskoga sabora („Narodne novine“ br. 81/13), <http://www.sabor.hr/poslovnik-hrvatskoga-sabora-nn-81-13> (21.11.2017)

Poslovnik Narodne skupštine Republike Srbije („Službeni glasnik“ br. 20/12), <http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/Poslovnik%20Narodne%20skupstine%20-%20precisceni%20tekst%20Sluzbeni%20g%20Lat.pdf> (22.11.2017)

Poslovnik Parlamenta Republike Makedonije („Služben vesnik“ br. 91/2008, 119/2010, 23/2013), <http://www.sobranie.mk/delovnik-na-sobranieto-na-republika-makedonija-precisten-tekst.nspix> (20.11.2017)

Poslovnik Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik“ br. 79/14, 81/15 i 97/15), <https://www.parlament.ba/data/dokumenti/pdf/vazniji-propisi/Neslubeni%20precisceni%20tekst%20-%20Poslovnik%20PD%20-%20B.pdf> (22.11.2017)

Poslovnik Skupštine Republike Kosova, https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Rr_K_RK_29_04_2010_3.pdf (20.11.2017)